

Overenskomst. Sporene fra 1987 skræmmer

Resultaterne af OK 2008 er kaldt de højeste siden 1987. Men historien om, hvad der skete dengang bør få advarselsslamperne til at blinke

ANALYSE

Politiken, 11. marts

JESPER DUE og JØRGEN STEEN MADSEN

Det er det bedste forlig siden 1987! Sådan er forligene i den offentlige sektor blevet præsenteret af de tilfredse forhandlere fra de faglige organisationer. Og det må slås fast, at det er en beskrivelse uden overdrivelse. Der er under OK 2008 opnået et samlet resultat, som man skal mere end 20 år tilbage for at se magen til.

Sammenligningen mellem OK 2008 og OK 1987 er naturligvis tænkt som et positivt signal, der skal få de offentligt ansatte til at sige ja til resultaterne. Men der er samtidig tale om en sammenligning, der også bør få advarselsslamperne til at blinke. For hvad var det lige, der skete i 1987? Lønudviklingen løb løbsk, og dermed blev samfundsøkonomien slået ud af kurs, så det tog adskillige år, før det i midten af 1990'erne lykkedes at få bugt med den stigende arbejdsløshed.

Historien om 1987 er historien om et alvorligt tilbageslag i Schlüter-regeringernes økonomiske saneringspolitik, hvor den danske økonomi blev omlagt fra en højinflations- til en lavinflations økonomi. Det startede ved regeringens tiltræden i efteråret 1982, hvor den automatiske dyrtidsregulering blev suspenderet, og det blev fulgt op ved det hidtil usete indkomstpoltiske indgreb i 1985. Da LO og DA ikke kunne enes om et forlig, endte overenskomstforhandlingerne i en konflikt, som hurtigt blev standset af et politisk indgreb. Det kom til at omfatte både den private og den offentlige sektor.

Den såkaldte firkløverregering, bestående af De Konservative, Venstre, Centrumdemokraterne og Kristeligt Folkeparti, dikterede med indgrebet i foråret 1985 – stærkt tilskyndet af støttepartiet, Det Radikale Venstre – en meget snæver lønramme, der bestod af lønstigninger på 2,0 pct. det første år og 1,5 pct. det andet år. Indgrebet var sukret med en nedsættelse af den ugentlige arbejdstid fra 40 til 39 timer.

En så centralistisk indkomstpoltik var i virkeligheden et anslag mod den danske aftalemodel. Ikke mindst LO vendte sig skarpt imod indgrebet, og selv om arbejdsgiverne var glade for at få begrænset lønstigningstakten, var der også her en bekymring. Regeringen turde derfor heller ikke ved lov at sætte en stopper for lokale lønforhandlinger i virksomhederne. Men dermed var mulighederne for at fastholde en så snæver ramme fra starten dømt til at mislykkes.

Perioden efter indgrebet var ellers præget af en kortvarig international højkonjunktur. Arbejdsløsheden begyndte så småt at falde. Det fik Poul Schlüter til i forsommeren 1986 at udtale - ikke at man kan købe hele verden – men, at *Det går ufatteligt godt!* Ikke så snart havde han sagt det, før konjunkturerne tog en ny drejning, og det stod klart, at den lånebase-rede danske forbrugsstigning ikke kunne fortsætte.

Regeringen valgte derfor i efteråret at stramme op igen. Der blev gennemført den berygtede *Kartoffelkur* i oktober 1986 med en markant opstramning af forbrugsmulighederne og samtidig trådte fra 1. januar 1987 den nye skattereform i kraft, der reducerede rentefradragsretten betydeligt.

Men opstramningen kom for sent til at få den nødvendige virkning på de overenskomstforhandlinger, der skulle afsluttes både i den private og i den offentlige sektor i de første måneder af 1987. Et boom i byggesektoren havde allerede presset lønstigningstakten i vejret, og det viste sig over hele linien umuligt at fastholde den lave lønstigningstakt på 1,5 pct. på det private arbejdsmarked i det andet overenskomstår. Lønningerne havde igen kraftig pil op ad, og arbejdsgiverne var tilsyneladende parate til at imødekomme de betydelige krav, der blev rejst forud for OK 1987.

I den offentlige sektor var kravet om lønstigninger endnu mere markant. Her kunne man ikke sikre sig mere end den meget beskedne stigning, som regeringen havde dikteret, og med en reguleringsordning på 66 2/3 pct. fik de offentligt ansatte kun delvist og forsinket kompensation for den højere lønudvikling i den private sektor. Der var et markant efterslæb, og flere organisationer talte –som også i dag eksempelvis Dansk Sygeplejeråd – om op til 25 pct.

Bedre blev det ikke af, at regeringens støtteparti i den økonomiske politik, Det Radikale Venstre, nu begyndte at markere, at de offentligt ansatte burde tilgodeses. Regeringen stod i et dilemma. 1987 ville højst sandsynligt blive et valgår – valget skulle senest afholdes i januar 1988 – og derfor ville regeringens overlevelsesmuligheder med stor sikkerhed blive bragt i overhængende fare, hvis den forsøgte en gentagelse af forløbet i 1985.

Regeringen valgte at lade overenskomstforhandlingerne gå deres skæve gang, og det endte hen over midten af januar med en række forlig på det private arbejdsmarked med jernindustrien i front. Lønstigningerne i forligene lå på et niveau på mellem 12 og 16 pct. de første to år. Samtidig gjorde man overenskomsterne 4-årige med en midtvejsforhandling om løn for at få plads til en nedsættelse af arbejdstiden med yderligere to timer fra 39 til 37 timer ugentligt. På den baggrund havde regeringen med finansminister Palle Simonsen i spidsen ikke andet valg end at give de offentligt ansatte en ny overenskomst på et tilsvarende niveau – og herunder i øvrigt også at forbedre reguleringsordningen, så den kom op på de stadigt gældende 80 pct..

Det var en lønfast af dimensioner, der hermed blev en realitet. I regeringen vidste man udmærket godt, at resultatet samfundsøkonomisk ville give bagslag, men politisk var det en klar gevinst. Ganske vist gik De Konservative tilbage, da valget kom i september 1987, men regeringen overlevede. Og dermed var formålet med den indkomstpolitiske kovending opnået. Så måtte man efterfølgende rette op på tilbageslaget for den økonomiske reformkurs. Her

var kartoffelkuren og skattereformen virksomme instrumenter, der allerede var sat i værk, men problemet var, at der med den forøgede lønstigningstakt i de efterfølgende år, hvor konjunkturerne var svækkede, ikke var plads til at lette trykket på bremsen. En stigende arbejdsløshed bed sig fast.

Det positive resultat ved OK 1987 kom derfor hurtigt til at fremstå i et stærkt negativt lys. Det gjaldt også i fagbevægelsen, som havde en stigende interesse for at få gennemført reformer med en ny arbejdsmarkedspension som højeste prioritet. Derfor kom allerede i december 1987 *Fælleserklæringen*, hvor hovedorganisationerne bandt sig til en konkurrencefremmende lønpolitik. Nu skulle der sikres jobfest frem for lønfest – som det siden blev formuleret af LO's netop afgående formand, Hans Jensen.

Forløbet forud for og under OK 2008 bringer i høj grad minder om 1987 tilbage. Der har også i år været tale om en stærk stigning i lønstigningstakten. Vi er igen ved at nærme os en situation, hvor samfundsøkonomien kommer under pres. Men selv om den årlige lønstigningstakt i øjeblikket er stigende, ligger den fortsat langt under niveauet fra 1987. Hvor der med OK 2008 bliver tale om en samlet årlig stigning på 4,67 pct., lå niveauet i de offentlige forlig under OK 1987 på 6,95 pct., dvs. en tredjedel højere.

Det er derfor muligt, at hovedforhandlerne i år stadig har holdt sig inden for devisen om jobfest frem for lønfest. Men situationen er fortsat så uafklaret, at det stadig er et åbent spørgsmål, om økonomien endnu en gang vil løbe af sporet.

Jesper Due og Jørgen Steen Madsen er begge professorer og arbejdsmarkedsforskere ved forskningscenteret FAOS på Københavns Universitet.

*FAOS
11.03.08*